

Тема 3 Методичні основи обговорення відкритого уроку фізичної культури

Мета вивчення теми: поглибити та розширити знання з оцінки й аналізу уроку фізичної культури.

План

1. Функції, завдання відвідування та аналізу уроку фізичної культури.
2. Підготовка до відвідування та загальні вимоги до аналізу уроку фізичної культури.
3. Типи аналізу уроку фізичної культури.
4. Комплексний аналіз уроку фізичної культури.
5. Техніка проведення аналізу уроку фізичної культури. Методичні рекомендації щодо обговорення відкритого уроку з фізичної культури.

 Перелік ключових термінів і понять: завдання, функції аналізу уроку фізичної культури, типи аналізу уроку фізичної культури, техніка проведення аналізу уроку фізичної культури, рекомендації до обговорення уроку.

Теоретичні відомості

1. Функції, завдання відвідування та аналізу уроку фізичної культури

Сутність педагогічного аналізу уроку фізичної культури полягає у виявленні результативності конкретного заняття, внеску у формування знань з фізичної культури, рухових умінь і навичок, розвитку фізичних здібностей, удосконалення особистих якостей учнів та формування свідомої потреби в заняттях фізичними вправами. Відповідно, аналіз уроку має забезпечувати детальний розгляд та оцінку навчально-виховної діяльності, висвітлювати шляхи отримання реальних результатів заняття і включати пропозиції щодо покращення роботи.

Аналіз уроку – необхідний момент у комплексі заходів, спрямованих на підвищення педагогічної кваліфікації вчителя і покращення результативності навчально-виховного процесу з предмета «Фізична культура» в школі. Для вчителя фізичної культури аналіз уроку є важливим інструментом управління педагогічною діяльністю, проявом творчих здібностей і зусиль. Якісний педагогічний аналіз сприяє не тільки кращому проведенню уроку, але й розвитку професійного мислення.

Призначення аналізу уроку виявлення позитивних і негативних сторін безпосередньої дидактичної взаємодії вчителя і учнів.

Педагогічний аналіз уроку залежно від мети може слугувати методом інструктування педагога й контролю за його роботою, методом покращення якості уроку й підвищення педагогічної майстерності вчителя, методом вивчення досвіду роботи вчителів.

Учитель фізичної культури повинен оцінювати кожне проведене заняття. Уміння оцінювати, бачити помилки – найважливіший резерв професійного вдосконалення. Якщо людина не бачить недоліків, вона не шукатиме шляхів для їх усунення, а значить, не буде і вдосконалюватись. Окрім цього, робота вчителя оцінюється й іншими людьми: керівниками тих структурних підрозділів, у яких він працює, колегами (наприклад, під час навчально-методичного, показового заняття). А тому важливо знати, як спостерігати за проведеним заняттям і як на основі отриманої інформації виконати його аналіз.

Педагогічний аналіз повинен правильно відображати урок як послідовний цілеспрямований процес, розкриваючи найважливіші причино-наслідкові зв'язки, сприяти оперативному з'ясуванню позитивних і сильних сторін у роботі вчителя, виявленню недоліків, помилок та упущень, аргументовано забезпечувати об'єктивні висновки щодо проведеного заняття.

Кузьміна Н.В. вважає, що обов'язково повинні оволодіти навичками педагогічного аналізу молоді фахівці і студенти-практиканти. Це допоможе їм ліквідувати помилки в педагогічній діяльності, критично ставитися до використання досвіду своїх колег, а також виділяти найбільш цінне в уроках досвідчених учителів.

Правильно проведений аналіз урок допомагає не тільки виявити, на якому рінні перебуває педагогічна майстерність вчителя, наскільки міцні його знання для вирішення типових завдань, але й дозволить знайти нові способи реалізації основної мети уроків фізичної культури. Більш того, знайдені вчителем оригінальні способи вирішення педагогічних завдань повинні стати прикладом іншим викладачам.

Отже, володіння методикою педагогічного аналізу уроку фізичної культури є обов'язковим компонентом професійної кваліфікації вчителів і запорукою його результативності.

Відвідування та аналіз уроку виконує такі функції:

- контроль за навчально-виховним процесом;
- упровадження висновків і рекомендацій передового досвіду в практичну діяльність учителя фізичної культури;
- надання методичної допомоги, удосконалення процесу навчання педагогічних працівників у галузі фізичної культури.

Людині, яка перевіряє якість проведення уроку, необхідно не лише визначити свою думку відносно уроку, але й порівняти мету і завдання уроку з його результатами; з'ясувати методи і прийоми роботи вчителя і учнів, які дають позитивні (негативні) результати; визначити причини негативних явищ у процесі навчання і окреслити шляхи їх усунення; оцінити виконання вчителем основних завдань навчання (освітніх, виховних, оздоровчих); виявити зміни в педагогічній діяльності вчителя порівняно з минулим; знайти шляхи та резерви підвищення ефективності роботи вчителя й учнів на уроці фізичної культури.

2. Підготовка до відвідування та загальні вимоги до аналізу уроку фізичної культури

Аналіз уроку має бути об'єктивним, науковим, оптимальним, грамотним, правильно відображати урок як системний процес, з'ясовуючи найважливіші причинно-наслідкові зв'язки, оцінювати переваги і недоліки відповідно до цілей, мети, завдань, методів та кінцевих результатів.

До формулювання висновків і пропозицій необхідно готуватися, спеціально вивчаючи документи, протоколи спостереження до початку аналізу уроку.

Ефективність відвідування та аналіз уроку фізичної культури залежить від попередньої підготовки, а саме:

- попередження вчителя фізичної культури, хоча б за день, про заплановане відвідування його уроку;
- ознайомлення з програмою з фізичної культури, навчальним планом, планом-конспектом уроку, який буде аналізуватися, попередніми уроками і кількома наступними;
- підготовкою відповідного матеріалу для проведення компетентного аналізу уроку (схема аналізу уроку, протокол хронометражу, протокол пульсометрії, протокол обговорення уроку фізичної культури);
- звернення уваги на позитивні елементи уроку, недоліки, причини виникнення цих недоліків, визначення рівня необхідної допомоги вчителю.

У практиці фізичного виховання існують різні варіанти спостереження та аналізу уроку фізичної культури. Спостереження за навчально-виховним процесом на уроці фізичної культури дозволяє об'єктивно судити про його якість. План спостереження відповідає на запитання: що спостерігати, для чого, коли, скільки годин і чого можна очікувати в результаті проведення спостережень. Цей метод відносно складний, оскільки треба тримати в полі зору всі сторони навчально-виховної діяльності (поведінка педагога і учнів, умови і результативність педагогічної діяльності). Така складність зумовлена і тим, що все, що сприймає спостерігач, необхідно осмислити, класифікувати, оцінити та надати рекомендації для вчителя.

Правила відвідування і спостереження:

- невтручання в навчально-виховний процес, дотримання нейтралітету (крім активного контролю);
- аналіз уроку повинен бути багатостороннім, достатньо повним і глибоким;
- реєстрація всіх фактів і видів діяльності вчителя і учнів з урахуванням витрати часу;
- коректність і доброзичливість по відношенню до вчителя і учнів;
- суб'єктивна оцінка повинна бути обґрунтованою, доказовою й аргументованою;
- обов'язково слід виявити недоліки і надати конкретні практичні рекомендації для їх усунення.

Наведені положення покладено в основу різних систем педагогічного аналізу уроку фізичної культури, які у фізичному вихованні учнів мають різновиди і реалізуються протягом усього періоду навчання.

3. Типи аналізу уроку фізичної культури

Структурний аналіз – послідовний аналіз різних частин шкільного уроку фізичної культури, його етапів, елементів структури.

Комплексний аналіз – незалежно від структури уроку, всебічно проводять аналіз мети, змісту, форм і методів організації уроку фізичної культури.

Аспектний аналіз – передбачає поглиблений аналіз однієї зі сторін уроку: дидактичної, виховної, організаційної тощо.

Кожний із 3-х типів аналізу може бути повним або частковим, та застосовуватися залежно від умов, мети відвідування.

Предметом часткового аналізу є окремі компоненти уроку, наприклад: величина й динаміка фізичних навантажень, методи та методичні прийоми, використані вчителем, прийоми активізації діяльності учнів тощо.

Повний аналіз уроку може переслідувати різні цілі, а саме:

- виявлення позитивних сторін уроку і негативних (закріпити перші та усунути інші);
- контроль діяльності вчителя та інспектування;
- вивчення досвіду роботи вчителів;
- оцінка рівня професійної майстерності вчителя.

4. Комплексний аналіз уроку фізичної культури.

Комплексний аналіз *включає чотири групи вимог* до сучасного уроку фізичної культури:

- вимоги до організаційної діяльності вчителя та його особистісних якостей;
- вимоги до дидактичної діяльності вчителя;
- вимоги до виховної діяльності вчителя;
- вимоги до діяльності учнів на уроці.

1. Вимоги до організаційної діяльності вчителя та його особистісних якостей:

1.1 Аналіз навчальної документації: наявність плану-конспекту, тематичного плану, який складається на основі навчальної програми та річного плану-графіка і являє собою послідовне викладення змісту кожного уроку навчальної чверті (семестру).

1.2 Наявність матеріально-технічної бази відповідно до визначених завдань уроку (необхідна кількість інвентарю, обладнання, навчально-наочних посібників, використання нестандартного обладнання).

1.3 Відповідність санітарно-гігієнічних умов проведення уроку, дотримання правил техніки безпеки.

1.4 Ефективність використання часу уроку за показниками загальної та моторної щільності уроку (ЗЩУ – відношення раціонально витраченого часу за усією тривалістю уроку (45хв) і МЩУ – сума часу, витраченого на виконання вправ, за усією тривалістю уроку (45хв).

1.5 Культура мовлення учителя на уроці: граматична правильність, лексичне забарвлення, виразність і образність, дикція, темп мовлення, правильність використання спеціальної термінології, мовно-рухова координація.

1.6 Наявність і оперативність зворотного зв'язку. Педагогічна культура спілкування, культура зовнішнього вигляду.

2. Вимоги до дидактичної діяльності вчителя фізичної культури:

2.1 Конкретизація дидактичних завдань залежно від типу уроку і його місця в системі уроків певного розділу, теми, що вивчається.

2.2 Реалізація диференційованого та індивідуального підходу.

2.3 Якість повідомлення учням мети уроку: доступність розкриття конкретних завдань, аргументованість викладання, наявність зв'язку з попередніми і наступними уроками.

2.4 Відповідність змісту навчального матеріалу віковим можливостям учнів, дотримання оптимального темпу та ритму виконання вправ та дозування навантаження.

2.5 Наявність систематичного контролю за виконанням вправ і поведінкою учнів. Організація страховки та самостраховки під час уроку.

2.6 Озброєння учнів системою контролю та самоконтролю за рівнем засвоєння теоретичних знань, практичних умінь та навичок, розвитку основних рухових якостей.

3. Вимоги до виховної діяльності вчителя фізичної культури:

3.1 Формування моральних, інтелектуальних і вольових якостей учнів на уроках фізичної культури.

3.2 Прищеплення учням потреби у фізичному самовдосконаленні.

3.3 Розвиток почуття товарищескості та взаємодопомоги.

1.4 Формування в учнів умінь самостійно працювати на уроці.

4. Вимоги до діяльності учнів на уроці фізичної культури:

4.1 Рівень засвоєння учнями теоретичних знань, умінь та навичок, які передбачені програмою з фізичної культури.

4.2 Творча активність учнів, наявність інтересу до уроку і предмета взагалі.

4.3 Наявність в учнів умінь самостійно працювати на уроці.

4.4 Дисципліна учнів на уроці загалом і при виконанні окремих видів фізичних вправ.

4.5 Забезпечення позитивного емоційного фону та естетичного виховання специфічними засобами уроку фізичної культури.

4.6 Відповідність фізичного навантаження можливостям учнів за показниками загальної та моторної щільності уроку.

5. Техніка проведення аналізу уроку фізичної культури. Методичні рекомендації щодо обговорення відкритого уроку з фізичної культури

Складовою частиною навчально-виховного процесу є контроль учителем власної діяльності та діяльності учнів на кожному уроці. Тільки осмислюючи й оцінюючи результати діяльності, можна вносити необхідні

зміни у свою працю, підвищувати якість навчального процесу і педагогічну майстерність загалом.

Результати аналізу уроку, проведеного учителем фізичної культури, залежать від сприйняття зроблених зауважень, а також чи стануть надані рекомендації та пропозиції рушійною силою на шляху удосконалення педагогічної майстерності вчителя.

Під час проведеного аналізу уроку необхідно зібрати конкретний фактичний матеріал, який дозволить оцінити підготовку вчителя до уроку взагалі і за частинами з точки зору раціональності, доцільності побудови.

У педагогічній літературі є різні приклади аналізу уроку (загально-педагогічний аналіз, методичний та психологічний, навчально-методичний, науково-методичний, загальний та за частинами). Відмінність лише в тому, хто проводитиме ці аналізи, – учитель, інспектор, методист (див. додаток 1).

Із досвіду роботи педагогічних працівників бачимо, що найбільш доцільною є така схема обговорення аналізу уроку фізичної культури:

- самоаналіз уроку вчителем, який проводив урок;
- аналіз того, хто перевіряв, усіх сторін методики проведеного уроку;
- висновки і рекомендації (якою мірою вдалося учителеві фізичної культури виконати завдання і досягти мети уроку);
- планування повторного відвідування уроку фізичної культури.

Самоаналіз уроку вчителем повинен містити обґрунтовану доцільність організації уроку з певної теми; відповідність виконаного запланованому матеріалу, особисту оцінку уроку.

Аналіз уроку тим, хто перевіряє: на початку обговорення надається позитивна оцінка компонентів уроку (що було нового, оригінального на уроці), потім відхилення від плану уроку (вади змісту, організації та методики проведення уроку). Оцінка якості уроку загалом та рекомендації до покращення його якості в подальшому проведенні навчальних занять.

Після закінчення аналізу уроку обов'язково необхідно з'ясувати терміни повторного відвідування (навіть коли урок був проведений на «відмінно»).

Логічним завершенням аналізу буде протокол обговорення уроку фізичної культури, проведеного вчителем (див. додаток 2).

Учителю і членам комісії необхідно пам'ятати, що виявлені недоліки в проведенні уроку – не самоціль, а тільки засіб для пошуку шляхів його вдосконалення.

Методичні рекомендації щодо обговорення відкритого уроку з фізичної культури:

1. Обговорення обов'язково відбувається в присутності вчителя, бажано відразу після уроку.

2. Першим виступає вчитель, аналізує урок, аналізує виконання поставленого завдання, наголошує на позитивних моментах і недоліках, їхні причини.

3. Учителі присутні на уроці, ставлять запитання, на які треба дати відповідь.

4. Оцінюючи урок, треба зазначити, що нового побачили і що можна цікавого, творчого почерпнути для себе, вказують на недоліки, вносять пропозиції, роблять висновки.

5. Розгляд уроку повинен відбуватися в нормальній товариській обстановці, а обговорення – мати характер творчого диспуту.

6. Зауваження й пропозиції, а також вказівки на недоліки, помилки, виявлені на уроці, потрібно аргументувати, щоб вони слугували для поліпшення роботи вчителя фізичної культури.

7. Слід уникати формального підходу до аналізу уроку (урок оцінюється «відмінно», «добре», «задовільно» без педагогічних висновків).

8. Після обміну думками й обговорення виступає вчитель, який провів урок, зазначаючи, що вважає в оцінці колег правильним, із чим не погоджується і чому.

9. Керівник методичного об'єднання підбиває підсумки обговорення, наголошує на головному, найбільш цінному, що потрібно запозичити іншим учителям, дає конкретні рекомендації, де краще використати їх на уроці.

10. Обговорювати відкритий урок обов'язково потрібно в день його проведення.